

Apel Samorządowy ZGWL 12 kroków do zrównoważonego rozwoju samorządności

Zrzeszenie Gmin Województwa Lubuskiego, wyrażając zaangażowanie i odpowiedzialność za dobro lokalnych społeczności, przedstawia swoje przemyślenia i propozycje. Te wynikają z dogłębnej analizy obecnej sytuacji oraz szeroko zakrojonych dyskusji z członkami organizacji i szerszym kręgiem osób zaangażowanych w środowisko samorządowe. Świadomi wyzwań, jakie stoją przed jednostkami samorządu terytorialnego (JST), chcemy podkreślić konieczność podjęcia działań, które umożliwią utrwalenie stabilnych ram prawno-finansowych dla naszych gmin i powiatów.

Obecnie stajemy w obliczu sytuacji, gdzie nasze samorządy zmagają się z coraz większymi wyzwaniami finansowymi. Trend ten nasila się, powodując niepokój i wymuszając konieczność refleksji nad przyszłością JST. Zauważamy, że w ostatnich latach wiele jednostek boryka się z problemami w realizacji zaplanowanych budżetów, co skutkuje koniecznością uzyskania dodatkowych środków z budżetu państwa. Ta zależność od centralnych instytucji finansowych staje się coraz bardziej widoczna i niepokojąca, odbiegając od idei samorządności i finansowej niezależności.

Zdajemy sobie sprawę, że zmiany w systemie podatkowym mają zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki. Z jednej strony, wpływają korzystnie na sytuację finansową obywateli, z drugiej – ograniczają dochody własne JST, co prowadzi do trudności w realizacji kolejnych budżetów. W obliczu rosnących kosztów bieżących, które pochłaniają większość dochodów, nasze samorządy stają przed wyzwaniem znalezienia równowagi pomiędzy koniecznością finansowania projektów rozwojowych, a utrzymaniem infrastruktury komunalnej.

Nasze postulaty są wyrazem troski o dobro naszych mieszkańców i dążenia do utrzymania zdrowej, samodzielnej finansowo struktury samorządowej, która będzie zdolna do realizacji ambitnych i potrzebnych działań na rzecz społeczności lokalnych. Tworzenia i finansowania skutecznych strategii, przeciwdziałaniu coraz bardziej niekorzystnych zjawisk społecznych takich jak ubóstwo czy starzejące się społeczeństwo.

Podkreślamy, że odpowiedzialność za obecną sytuację nie leży wyłącznie po stronie samorządów. Często jesteśmy zmuszani do realizacji zadań narzucanych przez błędną politykę legislacyjną i ograniczania dochodów przez rządzących. W tym kontekście, Zrzeszenie Gmin Województwa Lubuskiego wyraża determinację, aby aktywnie uczestniczyć w tworzeniu rozwiązań, które pozwolą na stabilne i efektywne funkcjonowanie JST. Wierzymy, że nasz głos zostanie usłyszany, a wspólna praca przyniesie pozytywne zmiany dla samorządów i ich mieszkańców.

Biorąc pod uwagę powyższą refleksję, postulujemy:

- 1. Przemodelowanie finansów publicznych:** Jesteśmy przekonani o konieczności ustawowych zmian i przemodelowania zasad organizacji finansów publicznych. Celem tych zmian powinno być stworzenie stabilnych podstaw systemowych, które zminimalizują zależność od rekompensat i umożliwią samorządom prowadzenie efektywnej i autonomicznej polityki rozwojowej. Wśród naszych propozycji znajduje się przywrócenie zawieszanej subwencji rozwojowej, zapewnienie udziału JST w dochodach z podatków pośrednich, w tym VAT oraz PIT, oraz utrwalenie jasnej i długoterminowej polityki podatkowej Państwa. Podkreślamy również potrzebę przemyślanej reformy systemu podatkowego, szczególnie w zakresie podatku od środków transportowych. Zgłaszane obawy dotyczą niesprawiedliwego rozkładu dochodów z tego podatku, szczególnie w kontekście lokalizacji firm leasingowych i rzeczywistego użytkowania pojazdów w innych gminach. Proponujemy, aby podatek od środków transportowych był odprowadzany do gminy, gdzie zlokalizowana jest baza transportowa, a nie do miejsca zarejestrowania firmy leasingowej.
- 2. Realne oszacowanie kosztów oświaty:** Zwracamy uwagę na konieczność efektywnego i zgodnego z rzeczywistością oszacowania kosztów realizacji zadań oświatowych. Oświata, jako istotna część zarówno wydatków, jak i zaangażowania organizacyjnego JST, wymaga adekwatnego finansowania. Należy zwiększyć autonomię decyzyjną organów prowadzących szkoły, co pozwoli na lepsze dostosowanie sieci szkolnej do lokalnych potrzeb. Należy rozważyć wprowadzenie minimalnej liczby dzieci w klasach, na wzór modelu zachodniego, co zwiększy efektywność ekonomiczną i społeczną funkcjonowania szkół. Dodatkowo, proponujemy rozważenie możliwości wspólnego prowadzenia szkół przez dwa lub więcej samorządów, co może przyczynić się do ograniczenia kosztów działalności edukacyjnej. W kwestii finansowania, sugerujemy przeniesienie odpowiedzialności za finansowanie urlopów na poratowanie zdrowia na ZUS, a także likwidację tzw. "wypłaty 14". Ponadto, należy zrewidować przepis nakazujący gminom dopłacanie do utrzymania dzieci w prywatnych przedszkolach poza gminą zamieszkania, jeśli w gminie zamieszkania dostępne są wolne miejsca przedszkolne. Implementacja tych zmian przyczyni się do racjonalizacji wydatków oświatowych i lepszego wykorzystania publicznych środków.
- 3. Reforma systemu ochrony zdrowia:** Należy podjąć kroki w kierunku zmiany systemu organizacji służby zdrowia. Realna wycena świadczeń zdrowotnych jest kluczowa, aby uniknąć zadłużenia jednostek oraz zagwarantować efektywną realizację zadań w tym zakresie. Zaległości w tym obszarze prowadzą do poważnych problemów finansowych i organizacyjnych w JST.
- 4. Zmiany w gospodarowaniu odpadami komunalnymi:** Postulujemy uchwalenie nowej ustawy, która rozwiąże problemy interpretacyjne i stabilizuje finanse JST w zakresie gospodarowania odpadami. Ważne jest wprowadzenie systemu kaucyjnego oraz rozszerzonej odpowiedzialności producenta, co znacząco przyczyni się do poprawy efektywności systemu gospodarowania odpadami. Należy rozważyć możliwość, aby odpady komunalne mogły być odbierane przez zakłady komunalne lub budżetowe na życzenie samorządów, co mogłoby obniżyć koszty systemu w gminach. Ponadto, samorządom powinno być dane prawo do indywidualnego kształtowania harmonogramu odbioru odpadów.
- 5. Wzmocnienie roli samorządów w procesie legislacyjnym i powołanie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Samorządowego:** Podkreślamy znaczenie zapewnienia samorządom realnego wpływu na proces legislacyjny, szczególnie w sprawach dotyczących ich funkcjonowania. Ważne jest unikanie szybkich ścieżek legislacyjnych i angażowanie się w partnerską dyskusję, aby nowe ustawy służyły interesom samorządów. W tym kontekście, proponujemy również powołanie Komisji Kodyfikacyjnej

Prawa Samorządowego. Rola tej komisji obejmowałaby dogłębną analizę kluczowych ustaw dotyczących samorządów i proponowanie zmian mających na celu wspieranie rozwoju samorządności terytorialnej. Komisja ta byłaby również odpowiedzialna za zapewnienie jakości i spójności prawa samorządowego, co przyczyniłoby się do bardziej efektywnego i zharmonizowanego systemu prawodawstwa samorządowego.

6. **Zgodność środków z zadaniami i realna wycena zadań zleconych:** Podkreślamy znaczenie przestrzegania konstytucyjnej zasady adekwatności środków do zadań powierzonych samorządom. Jest to kluczowe dla zapewnienia, że samorzady będą dysponować odpowiednimi środkami na realizację zadań zleconych. Podtrzymujemy znaczenie przestrzegania konstytucyjnej zasady adekwatności środków do zadań powierzonych samorządom, co jest kluczowe dla zapewnienia samorządom możliwości dysponowania odpowiednimi środkami na realizację zadań zleconych. W tym kontekście, zalecamy również realniejszą wycenę zadań zleconych np. dla Urzędów Stanu Cywilnego (USC), które corocznie generują większe koszty niż przyznawane im środki. Kolejnym przykładem jest także niedoszacowanie zadań zleconych w Gminach na terenie których znajdują się zakłady karne. Przekazywane środki finansowe nie uwzględniają np. zwiększonych kosztów związanych z dużą częstotliwością wyjazdów do zakładów karnych. Urealnienie kosztów zadań zleconych uwzględniałoby faktyczne obciążenia finansowe samorządów związane z wykonywaniem zadań zleconych przez państwo.
7. **Pogłębianie procesów decentralizacyjnych:** Utrzymanie i rozwijanie kompetencji jednostek samorządu lokalnego, zgodnie z zasadą pomocniczości, jest niezbędne dla skutecznego reagowania na potrzeby społeczności lokalnych. Autonomia w podejmowaniu decyzji, zwłaszcza w kwestiach takich jak taryfy za usługi wodno-kanalizacyjne, jest tutaj kluczowa. Proponujemy również przywrócenie kompetencji rad gmin w zakresie zatwierdzania corocznych stawek za wodę i ścieki.
8. **Swoboda wyboru władz lokalnych:** Wzywamy do rezygnacji z zasady dwukadencyjności władzy wykonawczej na poziomie gminnym. Pozwoli to na realizację długoterminowych projektów rozwojowych i zapewni ciągłość zarządzania na poziomie lokalnym.
9. **Finansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład:** Utrzymanie finansowania JST z tego funduszu jest niezbędne dla realizacji kluczowych projektów inwestycyjnych na poziomie lokalnym.
10. **Regulacja własności infrastruktury oświetleniowej:** Zwracamy szczególną uwagę na konieczność uporządkowania przepisów dotyczących własności infrastruktury służącej do oświetlenia miejsc publicznych. Proponujemy zmianę prawa tak, aby państwowy operator będący właścicielem infrastruktury (np. słupy, szafki, lampy) był odpowiedzialny za jej stan techniczny oraz za wszelkie naprawy i modernizacje. Tym samym gminy odpowiedzialne byłyby wyłącznie za koszty związane z zużyciem energii elektrycznej do oświetlenia miejsc publicznych.
11. **Uproszczenie programu Czyste Powietrze:** Mając na uwadze znaczące wyzwania w skutecznym wdrażaniu programu "Czyste Powietrze", proponujemy dofinansowanie ze strony państwa na zatrudnienie specjalnego pracownika w każdej gminie, który zajmowałby się wyłącznie realizacją tego programu. Taka osoba informowałaby mieszkańców o programie, organizowała spotkania, pomagała w wypełnianiu wniosków i innych dokumentów. Taki krok zwiększyłby efektywność programu i przyspieszył realizację celów związanych z poprawą jakości powietrza.

12. **Zmiana ustawy o bibliotekach w kontekście najmniejszych gmin:** W obliczu trudności organizacyjnych i finansowych, jakie napotykają mniejsze gminy w zakresie prowadzenia odrębnych instytucji kultury, proponujemy zmianę ustawy o bibliotekach. Zmiana ta umożliwiłaby łatwiejsze łączenie instytucji kultury, takich jak biblioteki publiczne i domy kultury, w gminach do 10 tysięcy mieszkańców bez konieczności uzyskiwania zgody ministra. Taka zmiana przyczyniłaby się do zmniejszenia kosztów stałych i pozwoliłaby na efektywniejsze wykorzystanie zasobów na działalność kulturalną.

Jesteśmy przekonani, że wdrażanie tych propozycji pozwoli na dalsze umacnianie samorządności i niezależności finansowej JST, co jest kluczowe dla zaspokajania potrzeb naszych lokalnych społeczności i promowania zrównoważonego rozwoju w całym kraju.

Z up. Prezesa Zrzeszenia
Gmin Województwa Lubuskiego
Agnieszka Opalińska
Agnieszka Opalińska
DYREKTOR BIURA ZRZESZENIA

ZRZESZENIE GMIN
WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

ul. Gen. J. Dąbrowskiego 41d/3
65-021 Zielona Góra
kom. 796 796 683
kom. 796 009 636
biuro@lubuskiegminy.pl

www.lubuskiegminy.pl